

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
Університет державної фіскальної служби України

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вчена рада Університету
державної фіскальної служби України
від 30.04.2020 № 5

ВВЕДЕНО В ДІЮ
наказ Університету
державної фіскальної служби України
від 30.04.2020 № 529

КОНЦЕПЦІЯ
розвитку фізичної культури,
формування культури безпеки та
екологічного світогляду у здобувачів
вищої освіти Університету

Ірпінь - 2020

Роль та перспективи розвитку Фізичної культури у процесі підготовки бакалаврів в Університеті державної фіскальної служби України

На початку ХХІ століття достатній рівень оздоровчої рухової активності (не менше 4-5 занять на тиждень тривалістю одного заняття не менше 30 хвилин) мали лише 3 % населення України віком від 16 до 74 років, середній рівень (2-3 заняття на тиждень) – 6 %, низький рівень (1-2 заняття на тиждень) – 33 % населення. Для більшої частини дорослого населення характерною є гіпокінезія. Серед дітей зростає популярність малорухомого способу проведення дозвілля. Недосконалість системи охорони здоров'я, низький рівень усвідомлення цінності здоров'я як власного капіталу, перебування переважної більшості населення в умовах соціально-економічної нестабільності призвели до створення несприятливих для ведення здорового способу життя умов.

Численними науковими дослідженнями доведено, що рухова активність значною мірою сприяє дотриманню людиною здорового способу життя, а також в окремих випадках зменшенню негативного впливу на організм людини шкідливих звичок, підвищенню стресостійкості та відволікає від асоціальної поведінки. Рухова активність є генеруючим та стимулюючим чинником у системі здорового способу життя, має важливе значення для вдосконалення фізичного розвитку і підготовленості особи. Оздоровча рухова активність сприяє також розвитку економіки та суспільства загалом.

В Університеті питанню фізичної культури та спорту завжди приділялася значна увага, однак, у світі сучасних тенденцій стану здоров'я нації за останні роки перед Університетом постають нові стратегічні завдання подальшого поліпшення системи фізичного виховання студентської молоді. Стратегічною метою Концепції в Університеті є формування та підтримка у здобувачів вищої освіти фізичного, морального та психічного здоров'я, формування усвідомленої потреби у фізичному вдосконаленні, розвитку інтересу і звички до самостійних занять фізичною культурою та спортом, набуття знань і вмінь здорового способу життя. Концепція базується на Конституції України, законах України «Про Вищу освіту», «Про фізичну культуру і спорт», Указі Президента України від 09.02.2016 № 42/2016 року «Про національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» та Постанові Верховної Ради України від 19.10.2016 року № 1695-VIII «Про забезпечення сталого розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади».

Концепція визначає об'єкт фізичної культури, його ідеологічні, організаційно-педагогічні основи, програмне, нормативне, наукове, методичне, інформаційне, кадрове, матеріально-технічне та медичне забезпечення. Реалізація положень Концепції дозволить оптимізувати розвиток фізичної культури, суттєво покращити здоров'я і працездатність студентської молоді, яка навчається в Університеті.

Фізична культура та її роль у житті студентської молоді

Відповідно до статті 1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» фізична культура – це складова частина загальної культури суспільства, що спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості. Фізична культура є важливим засобом підвищення соціальної та навчальної активності студентів, задоволення їх моральних, естетичних та творчих заходів, життєво важливих потреб взаємного спілкування.

Специфічною основою змісту фізичної культури як особливої і самостійної галузі культури є раціональна рухова активність студентів як фактор їх підготовки до життєдіяльності через оптимізацію фізичного стану. Фізична культура виховує у студентів потребу в організації здорового способу життя, що тісно пов'язано з вихованням їх ціннісного ставлення до предмету, шляхом розвитку клубної діяльності (яка об'єднує студентів за інтересами), сприяючи активізації їх творчої діяльності щодо володіння навиками продуктивної самостійної роботи. Це передбачає створення фізкультурного простору (інфраструктури фізичної культури), який сприяє об'єднанню студентського активу, залученню із студентського активу волонтерів, які беруть участь в організації масових фізкультурних заходів, в цілому забезпечуючи посилення ролі різних форм студентського самоврядування, розвитку демократичних основ творчої самореалізації студентської молоді.

Університет державної фіскальної служби є відомчим закладом вищої освіти Міністерства фінансів України, який здійснює підготовку фахівців для міністерства за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальностями 051 «Економіка», 053 «Психологія», 061 «Журналістика», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 081 «Право», 122 «Комп'ютерні науки», 292 «Міжнародні економічні відносини». В затверджених стандартах цих спеціальностей в загальними компетентностями визначається здатність використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя, а також працювати в команді.

Результатами ефективності розвитку фізичної культури в Університеті стане:

- отримання знань і дотримання основ здорового способу життя;
- знання основ організації і методики найбільш ефективних видів і форм раціональної рухової діяльності й уміння застосовувати їх на практиці у своїй фізичній активності;
- знання основ методики оздоровлення і фізичного удосконалення традиційними і нетрадиційними засобами та методами фізичної культури;
- знання основ професійно-прикладної фізичної підготовки й уміння застосовувати їх на практиці;
- сформована навичка до щоденних занять фізичними вправами у

різноманітних раціональних формах;

- систематичне фізичне тренування з оздоровчою або спортивною спрямованістю;

- формування розуміння ролі фізичної культури в розвитку особистості і підготовки до її професійної діяльності, мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичної культури, установка на здоровий спосіб життя, фізичне удосконалення і самовиховання потреби у регулярних заняттях фізичними вправами;

- формування системи знань з фізичної культури та здорового способу життя, необхідних у процесі життєдіяльності, навчанні, роботі, сімейному фізичному вихованні;

- зміцнення здоров'я, сприяння правильному формуванню і всебічному розвитку організму, профілактики захворювань, забезпечення високого рівня фізичного стану, працездатності протягом всього періоду життя;

- набуття фонду рухових умінь і навичок, забезпечення загальної і професійно-прикладної фізичної підготовленості, що визначають психофізичну готовність студентів до життєдіяльності й обраної професії;

- надбання досвіду творчого використання фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності для досягнення особистих і професійних цілей.

Ідеологічні основи фізичної культури студентської молоді

Ідеологічною основою фізичної культури студентської молоді повинні стати загальнолюдські та гуманістичні цінності, які сприяють духовному і фізичному розвитку, вихованню у молоді почуття громадської свідомості та патріотизму, бажання активно сприяти утвердженню державності в Україні. Фізична культура в Університеті базується на принципах колективного, індивідуального та особистого підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів і форм фізичного вдосконалення, безперервності цього процесу. Критерієм ефективності фізичної культури є рівень фізичного розвитку студентської молоді та показники її здоров'я, грамотність щодо використання різноманітних засобів і форм фізичного виховання, дотримання здорового способу життя, наслідування здобутків національних видів спорту, вшанування видатних спортсменів, участь студентів у проведенні спортивних свят та турнірів з видів спорту на честь знаменних дат та видатних діячів України.

З метою пропаганди ідеї фізичної культури в Університеті організовується проведення круглих столів з видатними спортсменами України, ознайомлення студентів з історією розвитку фізичної культури України, видання інформаційних листків про спортивні досягнення студентів.

Організаційно-педагогічні основи

На сучасному етапі модернізації вищої освіти навчання Фізичній культурі має більш важливе значення, в зв'язку з тим що, посилюється

оздоровча та професійна спрямованість. Практичні навчальні заняття з дисципліни «Фізичне виховання» в Університеті (далі – заняття) проводяться у секційній формі. При цьому академічні групи здобувачів вищої освіти поділяються на навчальні секції за видами рухової активності і станом здоров'я у порядку передбаченому п. 3.6.2 та п. 3.6.4. Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України від 02.08.2005 № 458.

Окрім того до навчальних занять додаються нові форми, методика проведення яких буде включати професійно прикладну фізичну підготовку (ППФП).

Професійно-прикладна фізична підготовка (ППФП) – це спеціально спрямоване і вибіркове використання засобів фізичної культури і спорту для підготовки людини до певної професійної діяльності. Професійна діяльність сучасних фахівців пред'являє до них досить жорсткі вимоги, у тому числі до фізичних і психічних якостей і здібностей. У такому випадку необхідні спеціальні заняття фізичними вправами і спортом, тобто ППФП.

Таким чином, у період підготовки студентів до професійної діяльності, тобто під час навчання у ЗВО, необхідно створити психофізичні передумови:

- прискорення професійного навчання;
- досягнення високопродуктивної праці в обраній професії;
- попередження професійних захворювань і травматизму, забезпечення професійного довголіття;
- використання засобів фізичної культури та спорту для активного відпочинку і відновлення загальної і професійної працездатності в робочий і вільний час;
- виконання службових і суспільних функцій по впровадженню фізичної культури і спорту в професійному колективі.

Завданнями фізичного виховання в Університеті є:

- формування в студентській молоді основ теоретичних знань, практичних і методичних здібностей (умінь і навичок) з фізичного і спортивного виховання, фізичної реабілітації, масового спорту як компонентів їх повноцінної, гармонійної та безпечної життєдіяльності;
- набуття студентською молоддю досвіду в застосуванні здобутих цінностей впродовж життя в особистій, навчальній, професійній діяльності, в побуті та в сім'ї;
- забезпечення належного рівня розвитку показників функціональних та морфологічних можливостей організму, фізичних якостей, рухових здібностей, працездатності студентської молоді;
- сприяння розвитку професійних, світоглядних та громадянських якостей студентів;
- виховання глибокого інтересу до професії; - мотивація на досягнення належного рівня професійної працездатності;
- формування професійно важливих фізичних, психічних, моральних, інтегральних якостей особистості, розумових та рухових навичок і вмінь,

необхідних для успішного виконання професійних функцій;

- оволодіння системою спеціальних знань і вмінь, що сприяють практичному втіленні ППФП на всіх етапах оволодіння професією;
- залучення студентів до процесу активного фізичного вдосконалення з урахуванням вимог власної майбутньої праці за спеціальністю;
- підготовка до участі в різноманітних заходах.

Освітній процес з фізичного виховання в Університеті ґрунтується на таких основних принципах:

- пріоритетності освітньої спрямованості процесу фізичного виховання та функціонального фактора в оцінюванні фізичного розвитку студентів;
- багатокладності, що передбачає створення в Університеті умов для широкого вибору студентами засобів фізичного виховання для навчання та участі в спортивних заходах, які відповідали б їх запитам, інтересам, стану здоров'я, фізичній і технічній підготовленості, спортивній кваліфікації;
- індивідуалізації та диференціації освітнього процесу з фізичного виховання;
- поєднання адміністративного управління та студентського самоврядування.

Нормативне забезпечення

Організація освітнього процесу з фізичної культури в Університеті забезпечується комплексом державних тестів і нормативів. При організації навчання фізичної культури Університеті дотримується:

- рекомендованого обсягу рухового режиму студентів; - нормативів фізичної підготовленості студентів відповідно до державних тестів і нормативів;
- нормативів матеріально-технічного забезпечення з розрахунку на одного студента; - санітарно-гігієнічних норм проведення занять з фізичного виховання.

Рівень фізичної підготовки кафедрою за державними тестами і нормативами, що відповідають міжнародним і державним соціальним стандартам та є науково-обґрунтованими, організаційно і методично простими та доступними для викладачів і студентів.

Науково-методичне забезпечення

Комплекс заходів з розвитку фізичної культури в Університеті в межах кожної спеціальності для бакалаврського рівня повинен бути спрямований на забезпечення компетентності випускника щодо здатності використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя, а також відповідних результатів навчання, зокрема виконання встановлених нормативів фізичної підготовленості. Зміст занять з фізичного виховання визначається навчальною програмою, затвердженою Міністерством науки та освіти, та ґрунтується на принципах прогностичної педагогіки і враховує вікові особливості студентів, їх фізичний розвиток, та тісно пов'язується зі змістом інших предметів і дисциплін, що формують

фізичну і духовну культуру особистості у процесі освіти.

Розвиток фізичної культури студентів має забезпечуватись:

- підручниками і навчальними посібниками, методичними матеріалами;
- державними стандартами фізичного виховання;
- робочою навчальною програмою;
- науково-популярною навчальною літературою і сучасною інформацією з фізичної культури і спорту;
- інструктивно-методичними матеріалами з організації самостійних занять фізичною культурою;
- системою тестів і нормативів оцінки фізичної підготовленості, знань і вмінь в галузі фізичної культури.

З метою підвищення якості проведення занять з фізичного виховання і спортивного тренування необхідно забезпечити:

- розробку і використання в освітньому процесі відповідних програм з видів спорту;
- проведення семінарів та науково-методичних конференцій з питань фізкультурно-масової, оздоровчої та спортивної роботи;
- розробку перспективного плану розвитку фізкультурно-масової і оздоровчої роботи серед студентів;
- впровадження контрольних нормативів фізичної підготовки студентів.

Розвиток системи фізичної культури серед студентської молоді забезпечується шляхом здійснення прикладних досліджень і передбачатиме:

- розробку заходів реалізації Концепції;
- створення банку даних наукових розробок;
- впровадження програм актуальних напрямів досліджень з фізичної культури;
- проведення наукових конференцій та круглих столів з проблем фізичної культури.

Шляхи направленого формування мотиваційного ставлення студентів до фізичної культури включають:

- постійне удосконалення педагогічної майстерності викладачів кафедри фізичного виховання і валеології;
- контроль відвідування занять студентами з боку профільної кафедри фізичного виховання та адміністрації Університету.

Активний інтерес до спорту формується через участь студентів у спортивних іграх, спортивних змаганнях, секційних заняттях за видами спорту. Важливу роль у залученні студентів до активних занять спортом відіграє просвітницько-агітаційна робота. Орієнтація студентів на підвищення фізичної активності у вільний від занять час є дієвим засобом створення стійкого інтересу до фізичної культури і стану власного здоров'я студента. Для більш детального вивчення ставлення студентів до занять фізичною культурою і спортом бажано періодично проводити соціальне дослідження. Однією із основних умов залучення молоді до активних занять фізичною культурою і спортом є наявність відповідної матеріально-технічної бази Університету для занять із фізичного виховання і спорту.

Медичне забезпечення

Медичне забезпечення освітнього процесу з фізичної культури передбачає:

- лікарські обстеження студентів згідно вимог чинного законодавства;
- додаткові огляди студентів перед спортивними змаганнями, після перенесених захворювань і травм;
- лікарсько-педагогічні спостереження в процесі навчальних занять з фізичного виховання і змагань, самоконтроль;
- лікарські консультації з питань фізичної культури і спорту та здорового способу життя; - санітарний нагляд за місцями й умовами занять;
- профілактику спортивного травматизму і паталогічних станів, що виникають при нераціональних заняттях фізичною культурою і спортом;
- консультування з фізичної реабілітації після спортивних травм.

Медичне забезпечення студентів передбачає:

- проведення медичного обстеження студентів та розподілу їх згідно зі станом здоров'я по відділенням: основне, підготовче, спеціальне медичне відділення, відділення лікувальної фізкультури та тимчасово звільнені студенти від практичних занять;
- створення з числа студентів, які мають відхилення в стані здоров'я, реабілітаційних груп та регулярне проведення з ними занять на тренажерах та з допомогою спеціальних фізичних вправ за спеціальною методикою.

Заходи з організації навчальної та спортивно-масової роботи

1. Проведення моніторингу організації навчального процесу за уподобаннями студентів та їх здібностями (щорічно).
2. Організація проведення навчальних занять в спортивних секціях за інтересами студентів.
3. Проведення спартакіади першокурсників (вересень-жовтень щорічно).
4. Проведення міжфакультетської спартакіади Університету (щорічно, завершення спартакіади проводиться у формі спортивного свята).
5. Організація спортивних свят на ННІ / факультетах (щорічно).
6. Залучення професійних спортсменів до вступу в Університет (у перспективі створення професійної збірної команди Університету).
7. Участь збірних команд Університету у міських, обласних та республіканських змаганнях

Матеріально-технічне забезпечення

Важливою умовою ефективного розвитку фізичної культури студентської молоді є наявність сучасної матеріально-технічної бази. Фізичне виховання студентів забезпечується необхідним спортивним спорядженням, устаткуванням, інвентарем за нормативами, що гарантують ефективність навчально-виховного процесу. Експлуатація утримання і санітарно-гігієнічний стан навчальних спортивних споруд (поточний і капітальний ремонт, опалення, освітлення, вентиляція, робота душових та інше)

забезпечуються адміністративно-господарською частиною Університету. Поліпшення якості проведення навчальних занять з фізичного виховання студентської молоді і проведення фізкультурно-оздоровчих заходів буде забезпечуватися шляхом:

- раціонального використання, вдосконалення і розвитку наявної матеріально-технічної бази;
- дотримання нормативних термінів експлуатації матеріально-технічної бази;
- підвищення відповідальності кафедри фізичного виховання за стан і готовність до експлуатації матеріально-технічної бази;
- використання за місцем проживання студентів фізкультурно-оздоровчої зони зі спортивними майданчиками;
- залучення інвесторів, меценатів для відновлення та реконструкції спортивної інфраструктури;
- використання спортивних споруд для оздоровчих тренувань і занять лікувальною фізкультурою студентами з ослабленим здоров'ям та інвалідами;
- створення належних гігієнічних умов під час і після занять з фізичного виховання.

Забезпечення безпеки при навчанні фізичної культури та спортивних заходів

Безпека занять фізичними вправами повинна передбачати:

- своєчасний медичний огляд студентів;
- ознайомлення студентів із правилами профілактики порушень здоров'я в процесі тренування та занять фізичними вправами;
- дотримання правил організації занять фізичними вправами з використанням різноманітних технічних засобів; -
- оволодіння студентами навичками страхівки і самостраховки;
- своєчасну перевірку устаткування, інвентарю і техніки, що використовується, дотримання санітарно-гігієнічних умов;
- проведення викладачами інструктажів для студентів з техніки безпеки, безпеки життєдіяльності та протипожежної безпеки, ведення відповідної документації.

Особливості навчання фізичній культурі курсантів Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції

В Університеті державної фіскальної служби функціонує навчальний підрозділ зі специфічними умовами навчання, що здійснює підготовку фахівців для правоохоронних органів України та Державної фіскальної служби України – Факультет підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції (далі – ФПППКПМ). Освітні програми, що реалізуються ФПППКПМ вимагають формування таких спеціальних та фахових компетентностей, як: здатність виконувати

функціональні обов'язки під час захисту фінансових інтересів держави, публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави та протидії злочинності, здатність стійко переносити тривалі різнопланові фізичні навантаження, пов'язані із виконанням службових обов'язків, здатність вживати заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли в наслідок учинення кримінального чи адміністративного правопорушення. Формування названих компетентностей вимагає впровадження в освітній процес спеціальних освітніх компонентів, спрямованих не лише на вдосконалення навичок рухової активності та формування культури фізичної активності, однак і на здатність успішно провадити професійну діяльність, формування навичок самозахисту та захисту інших осіб.

Такою базовою освітньою компонентною є спеціальна функціональна підготовка, основним завданням якої є послідовне формування фізичних здібностей здобувачів вищої освіти і вміння реалізовувати їх у професійній діяльності, формування навичок самозахисту та захисту інших осіб. У результаті опанування навчальною дисципліною здобувачі вищої освіти досягають таких результатів знання характерних ознак нестандартних ситуацій їх складові та зміст; причин та умов виникнення ситуацій що несуть небезпеку, шляхи запобігання їх виникненню; складових комунікативного процесу з особами що становлять суспільну небезпеку; техніки обеззброєння суспільно-небезпечних осіб; основ організації тренувального процесу для розвитку індивідуальних фізичних якостей; основ психології та психічного стану людини що становить суспільну небезпеку; характеристики спеціальних засобів та умови їх застосування. Спеціальна функціональна підготовка спрямована і на формування таких вмінь як: застосовувати комунікативні навички при виникненні нестандартних та екстремальних ситуацій; діяти під час виникнення та перебігу ситуацій що несуть небезпеку; ефективно застосовувати спеціальні засоби та пристрої травматичної дії для самозахисту; застосовувати прийоми рукопашного бою в умовах фізичних і психічних навантажень; не втрачати професійно важливі психологічні якості (психічну стійкість, концентрацію та переключення уваги, оперативне мислення); самостійно підтримувати належний рівень загальних і професійно-прикладних фізичних якостей.

Фізична культура є основою для формування здорової особистості свідомої щодо необхідності підтримки своєї фізичної форми. В той же час всесторонньо розвинена особистість має також володіти навиками з основ культури безпеки та екологічного світогляду.

Формування культури безпеки та екологічного світогляду здобувачів вищої освіти Університету державної фіскальної служби України

На сучасному етапі розвитку для України характерна стійка тенденція до зменшення чисельності населення. За темпами смертності, травматизму,

аварій і катастроф наша держава входить в першу десятку країн світу, а дитяча смертність є найвищою в Європі. Згідно зі статистичними даними, щороку в країні лише у надзвичайних ситуаціях гине близько 1% населення. Значна частина втрат у результаті нещасних випадків (дорожньо-транспортних пригод, пожеж, утоплень, отруєння газом тощо) зумовлена не невідворотними обставинами, а недостатньою інформованістю людей щодо поведінки в разі виникнення небезпеки, відсутністю практичних навичок самодопомоги, недотриманням правил особистої безпеки. Так, понад 70% нещасних випадків і аварій на виробництві є наслідком ряду організаційних причин, серед яких домінують порушення трудової і виробничої дисципліни та технологічного процесу, недоліки під час навчання безпечним умовам праці тощо, і тільки 19% – технічних, близько 10% – психофізіологічних. Більшість населення (понад 58%) не обізнана з правилами поведінки в надзвичайних ситуаціях, не має навичок практичної допомоги в екстремальних умовах.

Криза в економіці, неухильне збільшення частки застарілих технологій і обладнання, зниження рівня оновлення виробничих фондів підвищують ризик виникнення різноманітних аварій та катастроф. Серйозні виклики створює для безпеки населення і держави, в цілому, військовий конфлікт на сході держави, який супроводжується зростанням екологічних, техногенних та соціальних загроз. Справжнім випробуванням для світової спільноти та України стала пандемія коронавірусу Covid-19, яка продемонструвала відсутність у значного прошарку населення елементарних навичок поведінки, розуміння потоку інформації та неспроможність адекватно реагувати на надзвичайні ситуації.

Від кожного громадянина, його підготовленості та обізнаності щодо безпечної життєдіяльності в умовах екстремальної ситуації іноді залежить не тільки його особисте життя та життя його оточення, але й існування населених пунктів, районів і держави в цілому. Таким чином, проблема забезпечення безпеки життєдіяльності, збереження життя і здоров'я громадян в сучасних умовах набуває державного значення. Проте, внаслідок низки як об'єктивних, так і суб'єктивних причин дане питання залишається поза увагою переважної більшості керівників органів управління, а також пересічних громадян. Як наслідок, суспільство зазнає великих втрат – людських жертв, матеріальних збитків, негативного впливу на довкілля.

Недостатня увага у формуванні культури безпеки майбутніх фахівців може привести до появи прошарку населення, яке буде недооцінювати важливість та актуальність означених питань, до погіршення стану здоров'я населення, до збільшення рівня травматизму та матеріальних збитків, ризику виникнення аварій та катастроф, поглиблення екологічної кризи та порушення стану природної динамічної рівноваги екосистем.

Враховуючи той факт, що набуття сукупності загальнокультурних та професійних компетентностей з безпеки життєдіяльності є необхідною умовою безпечної поведінки людини, цим питанням в останні роки почала приділятися велика увага в освітній сфері. Зокрема, на основі напрацювань

міжнародних і українських науковців у сфері безпеки в Україні реалізується концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини», в рамках якої викладається комплекс дисциплін: екологія, цивільний захист, охорона праці, чільне місце серед яких посідає безпека життєдіяльності.

Разом з тим, сформованих у процесі навчання у школі та професійної підготовки у закладах вищої освіти знань недостатньо для убезпечення людини. Необхідно, щоб безпека стала пріоритетною ціллю та внутрішньою потребою окремої людини, колективу та суспільства в цілому. Тим більше, враховуючи той факт, що вища школа готує майбутніх керівників усіх рівнів (від об'єктового до державного) для різних галузей національної економіки, від навичок яких залежить стан здоров'я працівників, виконання норм охорони праці, прогнозування перебігу та прийняття адекватних управлінських рішень в умовах надзвичайних ситуації.

Нормативно-правове регулювання формування культури безпеки та екологічного світогляду здобувачів вищої освіти.

На сьогодні існує цілий ряд чинних нормативно-правових актів України, якими повинні керуватися заклади освіти України при формуванні навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти, оскільки

- Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» (статті 2 і 20);
- ДСТУ 5058:2008 Національний стандарт України «Безпека у надзвичайних ситуаціях. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» (Розділ 4, п.4.1.1-4.1.3);
- Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 р. № 5403-VI (Розділ IV, Глава 10, статті 39 і 41);
- Закон України «Про охорону праці» № 2695-XII від 1 жовтня 1992 р. (зі змінами і доповненнями) (Розділ III, стаття 18);
- НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці» (пункт 2);
- Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 26.06.1991 р. № 1268-XII (зі змінами і доповненнями) (стаття 7);
- Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28.02.2019 № 2697-VIII (Розділ 2) тощо.

Мета, завдання, компетентності.

Мета формування культури безпеки та екологічного світогляду полягає у оволодінні студентами сукупністю загальнокультурних та професійних компетентностями з питань безпеки життєдіяльності, цивільного захисту, охорони праці та охорони довкілля відповідно до європейських стандартів безпеки та охорони навколишнього середовища для вирішення професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням забезпечення

сталого розвитку об'єктів економіки, збереження життя та здоров'я персоналу в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій.

Навчання передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях, і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

У ході формування *культури безпеки та екологічного світогляду* здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- сутність сучасних проблем і головних завдань безпеки життєдіяльності та охорони НПС, охорони праці, цивільного захисту;
- організаційно-правове забезпечення безпеки життєдіяльності, охорони НПС, охорони праці та цивільного захисту;
- сутність небезпечних чинників природного, техногенного, виробничого та соціального середовищ, а також шляхи відвернення їх негативного впливу на життя і здоров'я людей;
- загальні вимоги щодо стану виробничого середовища та заходи і засоби поліпшення його стану відповідно до європейських стандартів безпеки;
- принципи раціонального природокористування;
- причини та загальні закономірності виникнення і розвитку небезпек, надзвичайних ситуацій;
- способи організації і основні заходи протипожежного захисту; основні технічні засоби пожежогасіння;

вміти:

- ідентифікувати потенційні небезпеки, тобто розпізнавати їх вид, визначати величину та ймовірність їх прояву;
- визначати небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори, що породжуються джерелами цих небезпек;
- прогнозувати можливість і наслідки впливу небезпечних та шкідливих факторів на організм людини, а вражаючих факторів на безпеку системи «людина – життєве середовище»;
- використовувати нормативно-правову базу захисту особистості та навколишнього середовища, прав на працю, медичне забезпечення, захист у надзвичайних ситуаціях;
- розробляти заходи та застосовувати засоби захисту від дії небезпечних, шкідливих та вражаючих факторів;
- запобігати виникненню надзвичайних ситуацій, а в разі їх виникнення приймати рішення та виконувати дії, спрямовані на їх ліквідацію;

– використовувати у своїй практичній діяльності громадсько-політичні, соціально-економічні, правові, технічні, природоохоронні, медико-профілактичні заходи, спрямовані на забезпечення здорових і безпечних умов існування людини в сучасному навколишньому середовищі.

Аналізуючи стандарти освіти за спеціальностями Університету необхідність формування культури безпеки та екологічного світогляду зумовлено рядом як загальних, так і спеціальних компетентностей, задля сталого забезпечення функціонування об'єктів економіки (установ, організацій):

Загальні компетентності (як прямо, так і опосередковано):

- Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях (спеціальності 017, 035, 051, 053, 061, 072, 073, 076, 081, 122).
- Прагнення до збереження навколишнього середовища (спеціальності 076, 081);
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо (спеціальності 051, 071, 076);
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій (спеціальності 017, 051, 053, 061, 071, 072, 073, 076, 081, 122, 292).
- Здатність усвідомлювати необхідність сталого розвитку (спеціальності 017, 035, 051, 053, 061, 071, 072, 073, 292);
- Здатність до адаптації та дій в новій ситуації, приймати обґрунтовані рішення (спеціальність 051);
- Здатність до адаптації та дії в новій ситуації (спеціальність 073).

Спеціальні компетентності (частково):

- Здатність надавати долікарську допомогу під час виникнення невідкладних станів (спеціальність 017);
- Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами (спеціальність 051);
- Ідентифікувати та оцінювати ризики недосягнення управлінських цілей суб'єкта господарювання, недотримання ним законодавства та регулювання діяльності, недостовірності звітності, збереження й використання його ресурсів (спеціальність 071);
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо (спеціальність 073);
- Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту (спеціальність 073).

Викладання профільних дисциплін спрямоване лише на формування у здобувачів вищої освіти так званих *hard skills* культури безпеки та екологічного світогляду, а й цілого ряду *soft skills*, зокрема: робота в команді, гнучкість та адаптованість, організаційні навички, стратегічне планування,

прийняття обґрунтованих рішень, чесність, аналітичні навички тощо.

Реалізація концепції

З метою реалізації положень цієї Концепції, в Університеті передбачено включення до навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем навчальних дисциплін:

- Фізична культура – для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня всіх спеціальностей (за винятком курсантів Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції);

- Безпека життєдіяльності (Модуль I «Безпека життєдіяльності», Модуль II «Цивільний захист», Модуль III «Охорона праці», Модуль IV «Екологія») – для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня всіх спеціальностей;

- Спеціальна функціональна підготовка – для курсантів Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції.